

Alexandru Cicala, Igor Sorocenu

MĂSURI INDIVIDUALE DE PREVENIRE A INFRAȚIUNII DE PROVOCARE ILEGALĂ A AVORTULUI

Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Facultatea de Drept

SUMMARY

INDIVIDUAL MEASURES TO PREVENT THE DELICT OF ILLEGAL ABORTION

Keywords: individual prevention, abortion, illegal abortion challenge, persuasive measures, coercive measures, measures of individual victimology.

In this scientific article, are highlighted and analyzed measures for individual prevention of the offense of illegal abortion which are to be applied to the potential offender as well as to the victims. In this type of crime, the actions of both the offender and the victim are voluntary, and directed to causing damage, but their character does not always coincide with your desire, and, in this context, the importance of implementing preventive measures towards the categories of persons outlined above is highlighted.

РЕЗЮМЕ

ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ МЕРЫ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ НЕЗАКОННОГО АБОРТА

Ключевые слова: индивидуальная профилактика, аборт, незаконный производство аборта, меры убеждения, принудительные меры, меры индивидуальной виктимизации.

В этой статье принимаются и анализируются меры по индивидуальной профилактике правонарушения незаконного производства аборт, применяемого к потенциальному преступнику и жертвам. В соответствии с этим видом правонарушений действия как исполнителя, так и жертвы являются доброжелательными в причинении вреда, но их характер не обязательно совпадает с желанием, и в этом контексте важно принимать меры в отношении категорий лиц, упомянутых выше.

Introducere. Prevenire individuală include activitatea întreprinsă în privința unor persoane concrete, al căror comportament intră în conflict cu normele juridice. Acest tip de activitate preventive este îndreptată asupra unei persoane concrete și a micromediului sau social, întrucât modul de viață pe care îl duce individul poate să semnaleze faptul că în viitorul apropiat el va comite, posibil, o crimă.

Noțiunea de prevenire individual menționată mai sus, este acceptată unanim de majoritatea autorilor: Mihail Bîrgău, Gheorghe Gladchi, Iurie Larii, Igor A. Ciobanu și alții.[1, p.166; 2, p.144; 3, p.107; 4, p.448; 5, p.167-168]

În opinia autorilor enunțați, prevenirea individuală presupune, în primul rând, acțiunea asupra acelor persoane din partea cărora se poate aștepta comiterea infracțiunilor și asupra mediului lor social. Această formă de activitate se prezintă ca un lucru bine orientat cu un om concret și cu ambianța lui imediată.

Obiecte ale unei asemenea prevenirii sînt indivizii, ale cărora conduită și mod de viață denotă posibilitatea reală de comitere a infracțiunilor. Opiniile, motivele, sistemul orientărilor valorice ale personalității pot servi drept temei pentru efectuarea influenței pre-

ventive numai în cazul în care s-au manifestat printr-o conduită antisocială.

Pornind de la mecanismul conduitei criminale, prevenirea individuală trebuie orientată spre personalitate și trăsăturile ei negative, spre mediul care formează această personalitate, precum și spre condițiile, circumstanțele, situațiile ce favorizează sau contribuie la favorizarea săvârșirii infracțiunilor. Este vorba despre activitatea nemijlocită a subiecților corespunzătoare, adică a celorla de la care provine această influență.

Rezultate și discuții. Conform literaturii de specialitate, măsurile profilaxiei individuale pot fi clasificate în:

a) Măsuri de convingere - cuprinde un ansamblu de măsuri educative și explicative, în scopul schimbării atitudinii persoanei față de valorile social-umane, înlăturînd tendințele și manifestările negative. Totodată, aceste măsuri se bazează pe discuții individuale sau colective, stimularea persoanei pentru a participa la diverse activități social pozitive etc.

b) Măsuri de constrângere - se bazează exclusiv pe lege. Aceste măsuri sunt realizate pe calea aplicării unor măsuri de influență diferite, în funcție de natura juridică, de conținut și scopuri, însă ele toate trebuie

să fie reglementate de normele juridice ale diferitelor ramuri de drept: civil, administrativ etc.

c) Măsuri de ajutorare – din punctul nostru de vedere este una din cele mai efective metode însă se aplica mai rar, deoarece implică cheltuieli serioase din partea statului și cuprinde întreprinderea măsurilor care sunt orientate spre înlăturarea direct a cauzelor și condițiilor generatoare de crimă. Formele ajutorului poate să fie: medical, psihologic, tehnic etc.[5, p.167-168].

În această ordine de idei, definim prevenirea individuală care constă dintr-un complex de activități orientate spre identificarea persoanelor predispuse de a comite infracțiuni, de luare a lor la evidență și aplicare în privința lor a măsurilor educative, în scopul de a le determina să-și schimbe modul de viață, să întrerupă activitatea infracțională, precum și formarea la acestea a unor abilități în stilul respectării normelor etic-morale și juridice.

Activitatea individuală profilactică se desfășoară de către organele de poliție în strânsă colaborare cu organele ocrotirii sănătății, colectivele de muncă, organizațiile obștești, instituțiile de învățământ.

Ca urma, atestăm următoarele elementele principale ale profilaxiei individuale:

- identificarea persoanelor predispuse să comită infracțiuni;
- luarea acestora la evidență profilactică;
- exercitarea influenței educative, pozitive asupra persoanei supuse profilaxiei.

Totodată, activitatea profilactică individuală se va încununa cu succes doar atunci când se vor identifica corect:

1. persoanele care prezintă un pericol real pentru societate și necesită luarea la evidență și aplicarea măsurilor educative;
2. acțiunile educative care trebuie să fie complexe și adecvate, în funcție de caracteristicile obiectului profilaxiei;
3. subiecții profilaxiei, funcționarii poliției și alte persoane participante la acest proces trebuie să dispună de experiență în activitatea educativă cu aceste categorii de persoane.[6, p.85].

Referindu-ne nemijlocit la cercetarea noastră și reieșind din specificul comiterii, considerăm că prevenirea individuală a infracțiunii de provocare ilegală a avortului se poate realiza prin întreprinderea acțiunilor în două mari direcții:

- măsuri îndreptate nemijlocit asupra femeilor însărcinate sau conform literaturii de specialitate întreprinderea măsurilor de victimologie individuală;
- măsuri îndreptate asupra persoanelor care intenționează, pregătesc sau se află la etapa de comitere a infracțiunii de provocare ilegală a avortului.

Aceste două direcții descrise mai sus, de obicei sunt valabile pentru prevenirea cazurilor de provocare ilegală a avortului, lipsirea de viață la dorința persoa-

nei și altele. La această infracțiune acțiunile provocatorului ce cauzează daune intenționate sunt predispuse la cauzarea prejudiciului, cu toate că caracterul lui nu întotdeauna corespunde probabilității. În cadrul acestor fapte, acțiunile făptuitorului sau a victimei benevole sunt îndreptate spre provocarea unui prejudiciu, însă caracterul acestora nu îndotdeauna coincide cu dorința și, în acest context reesă importanța întreprinderii măsurilor în baza direcțiilor enumerate supra. Evident, că în practică este vorba de un complex de măsuri, îndreptate la preîntâmpinarea celei infracțiuni, în care momentul inițial este caracterizat prin rugămintea victimei sau acțiunile ei proprii îndreptate la cauzarea daunei.[7, p.272].

În această ordine de idei, întru prevenirea infracțiunilor de provocare ilegală a avortului sunt necesare de întreprins măsuri, în baza celor două direcții enunțate mai sus. Astfel, enumerăm următoarele măsuri:

- *Întreprinderea măsurilor de convingere asupra persoanelor care sunt predispuse de a se supune unui avort criminal și explicarea riscului care este supusă în momentul provocării și complicațiile medicale care pot surveni pe viitor, prin desfășurarea diferitor campanii.*

Acțiunea întreprinsă asupra potențialelor victime trebuie să includă și avertizarea despre posibilitatea atragerii la răspundere penală a persoanei care a acuzat daună la rugămintea ei. Această avertizare, în dependență de circumstanțele concrete, poate fi sub forma contactului direct cu potențiala victimă sau cu potențialul provocator de daune. Scopul acțiunii este, obținerea refuzului de a comite infracțiunea de provocare ilegală a avortului.

În afară de acțiunea directă asupra potențialilor participanți la infracțiune, este necesar de a folosi pe larg măsurile ce exclud sau tergiversează punerea în aplicare a intenției infracționale, chiar dacă refuzul nu s-a soldat. Dintre aceste măsuri putem menționa, organizarea supravegherii asupra potențialei victime din partea rudelor, vecinilor, societății la locul de trai și studii, poliției. Un loc deosebit în direcția profilaxia victimologice individuală îl ocupă supravegherea medicală și controlul pentru asemenea infracțiune ca provocarea avortului ilegal. Acolo unde este posibil, trebuie de izolat potențiala victimă de persoana ce intenționează la rugămintea ei să provoace daună sănătății. Lichidarea posibilităților de a comite infracțiune se poate de efectuat și la etape mai îndepărtate din contul lichidării condițiilor ce contribuie la infracțiune.

Un efect mai eficient cu caracter profilactic poate fi obținut din contul acțiunii pozitive de lungă durată, ce asigură formarea pozitivă a personalității și este legat de educația sexuală, formarea ideilor morale despre datoria de cetățean, educarea etico – morală, precum și explicarea consecințelor care pot surveni în urma recurgerii la asemenea procedură.

Conform opiniei autorilor Ionel Lulu Groza, Vasile Astrărăstoae, avortul este o procedură fără pericol în acele țări unde este legalizat, accesibil pentru toate femeile și efectuat în condiții de buna dotare. În țările dezvoltate mortalitatea legată de avort alcătuiește 1 caz la 100 000 de proceduri. Asadar, în SUA la efectuarea a 170 000 de întreruperi chirurgicale ale sarcinii în primul trimestrul de sarcină, frecvența complicațiilor care au necesitat spitalizare a alcătuit 0,71 la 1000 cazuri; frecvența complicațiilor neînsemnate - 8,46 la 1000 cazuri. În țările înalt dezvoltate nivelul sporit al morbidității și mortalității din motive de avort nelegal reprezintă o mare problemă. [8, p.138].

După datele OMS, 20 milioane de avorturi criminale, efectuate în întreaga lume anual, sunt cauza de deces a 50000-100000 femei, iar nivelul mortalității alcătuiește 250-500 cazuri de decese la 100000 avorturi. Complicațiile majore fiind infecția, hemoragia și traumatismul uterin. După unele date, de la 23 la 60% cazuri de decese materne în lume nu se înregistrează.

Pacienta de vîrsta mai mare, multipara și cu termen mai avansat de sarcină reprezintă un risc major de complicații. Metoda de efectuare a avortului ilegal de asemenea se ia în considerare. [9, p.481].

Totodată, autorul român Natalia Drugescu consideră că consecințele avortului provocat ilegal se suprapune cu cauzele morții, ca în cazul complicațiilor septice. La început infecția este localizată la uter și anexe apoi se extinde spre cavitatea peritoneală (peritonită) și în final se generalizează, dînd avortul toxicoseptic (fenomene toxice sunt legate de dezintegrarea microbilor care eliberează endotoxine microbiene) cu insuficiență hepatică și renală. Clinic apar icterul și anuria. Starea clinică gravă a femeii impune atitudini terapeutice radicale mergînd pînă la histerectomie totală. Această îndreptare a uterului și anexelor constituie infirmitate gravă cu pierderea unui organ și a funcției acestuia – sănătatea reproductivă. [10, p.128].

Nu mai puțin important, este menționarea urmărilor psihologice care intervin în urma avortului ilegal cît și cel legal, la multe femei și cu certitudine se poate instala trauma post-avort care variază de la persoană la persoană în ceea ce privește sentimentele, simptomele, intensitatea și timpul în care apare (imediat după avort, dar chiar și la 5-10 ani de la acesta). Sindromul post-avort se manifestă prin simptome ca: sentimente de vinovăție și pierdere irecuperabilă, tristețe, depresie, pesimism, teamă nejustificată, atacuri de panică, izbucniri de mînie sau furie, insomnii, somn agitat, frânturi de imagini din timpul avortului, coșmaruri cu privire la avort sau copil, izolare socială și retragere din relațiile cu cei din jur, în special cu cei implicați în decizia de avort (cum ar fi tatăl copilului), inhibarea vieții emoționale (indiferență, labilitate emoțională), dificultatea de a oferi dragoste sau sentimente tandre. Acestea pot genera consecințe serioase, cum ar fi disfuncțiile sexuale (pierderea sentimentului de plăcere

din timpul actului sexual, aversiune în legătură cu sexul sau dezvoltarea unui stil de viață ce duce la promiscuitate), pierderea respectului față de sine, gânduri sau încercări de sinucidere, intensificarea consumului de alcool, tutun sau droguri, tulburări ale comportamentului alimentar, probleme ale cuplului, divorț, avorturi repetate, etc.[11].

În acest context, intervenim cu propunerea de petrecerea campaniilor de informare și consiliere a femeilor care se confruntă cu o astfel de problemă. Așadar, grupul țintă îl reprezintă femeile fertile, tinerele minore care provin din familii social vulnerabile, duc un mod de viață activ-sexual și nu frecventează medicul de familie sau medicul obstetric ginecolog.

Prin implementarea a astfel de campanii se va urmări oferirea femeilor care sunt însărcinate și care ajung în situația de a renunța la sarcină sau de a-și abandona copilul, sprijinul necesar pentru evitarea și chiar înlăturarea situației de risc sau factorii ce poate apărea și pe care nu o pot rezolva fără consiliere și ajutor din partea personalului specializat, scopul de bază fiind formarea unei familii.

În vederea acordării sprijinului și consilierii, odată cu apariția cazurilor de risc sau pentru prevenirea acestora, în fiecare centrul raional de înființat echipe mobile de prevenire sarcinii nedorite și informarea asupra educației contraceptive și planning familial. Echipele vor fi formate dintr-un asistent social, un asistent medical și un specialist psiholog.

Pentru o funcționabilitate eficientă a campaniei este necesară implicarea directă a rudelor, a vecinilor, sau chiar a publicului larg care cunosc informație despre femeile însărcinate care se află în situațiile de risc și sunt predispuse de a recurge la procedura de înlăturarea sarcinii în afara instituțiilor medicale. Această categorie de persoane, la apariția situației descrise, vor anunța imediat unul din membrii echipei pentru o reacționare promptă și obținerea unui rezultat pozitiv. Orice tergiversare a timpului de reacție din partea acestora poate duce la consecințe ireversibile asupra vieții și sănătății femeii însărcinate.

Totodată, această campanie se va axa pe cinci direcții mari, astfel că obiectivele majore ale acesteia sunt:

- Scăderea incidenței sarcinii nedorite în rândul adolescentelor;
- Reducerea numărului avorturilor ilegale în rândurile femeilor care se află în situație de risc;
- Reintegrarea socială, familială, școlară și profesională a femeilor care intră în categoria beneficiarilor direcți ai campaniei;
- Creșterea gradului de implicare a comunității locale și a celorlalte instituții ale statului.
- Asigurarea efectuării legale și în condiții sigure a avortului.

Beneficiarele directe ale campaniei sunt: femeile care trăiesc în condiții grele de viață, cu risc social crescut, care se află în situația de a recurge la un avort

ilegal, femeile care anterior au recurs la procedura de avort în condiții de spitale dar provin din familii sociale vulnerabile, adolescentele active sexual aflate la evidențele speciale la asistentul social din localitate și altele categorii similare.

Concomitent, membrii echipei mobile care vor activa în cadrul acestei campanii, în colaborare cu personalul din cadrul celorlalte instituții și organisme ne-guvernamentale, vor acorda sprijinul necesar acestor persoane care va cuprinde:

- explicarea consecințelor care pot surveni în urma provocării unui avort ilegal cât și legal;
- consilierea psihologică și socială;
- cultura sexuală și contraceptivă;
- planning familial;
- suport și orientare necesară întru reducerea la maxim a acțiunilor de recurgere la cazurilor de avorturi ilegale.

Activitatea acestor echipe mobile deosebit se va direcționa spre identificarea persoanelor care practică activitatea de provocare ilegală a avortului și denunțarea organelor de drept din localitate.

În această ordine de idei, făcând o concluzie a celor relatate mai sus și reeșind din specificul componenței infracțiunii în cauză, în primul rând trebuie de atras o atenție la profilaxia din compartimentul victiminologiei, deoarece anume victimele sunt inițiatorii active a infracțiunii de provocare ilegală a avortului.

Referitor la a doua direcție de bază privind întreprinderea măsurilor de prevenire individuală, putem menționa:

• *identificarea persoanelor predispuse să comită infracțiuni de provocare ilegală a avortului și punerea lor la evidență și luarea în privința acestora a măsurilor educative cu caracter special și măsuri de constrângere.*

După cum am menționat mai sus, a doua direcție a activității de prevenire a criminalității este identificarea persoanelor care sunt predispuse la săvârșirea infracțiunilor și exercitarea în privința lor a influenței educative în scopul reeducării lor în spiritul respectării legii și a regulilor morale stabilite în societate.

Ca temei pentru trecerea în evidență și aplicarea activităților de ordin educative întru prevenirea infracțiunii analizate servește comportamentul antisocial al persoanei, comiterea unor infracțiuni sau contravenții analogice, în trecut.

Astfel de discuții de convingere de a renunța benevol la intenția de a comite infracțiunea de provocare ilegală a avortului se va aplica după studierea prealabilă a personalității și numai în privința persoanelor ale căror intenții criminale sunt generate diverse situații din viață: dispune de studii medicale, a fost privată de dreptul de a practica medicina, practică medicina tradițională, anterior a mai comis asemenea infracțiuni și altele.

Organizarea și desfășurarea eficientă a activităților educative presupun cunoașterea datelor caracteristice

indivizilor predispuși la săvârșirea infracțiunii de provocare ilegală a avortului.

Studierea personalității infractorului care comite această infracțiune permite determinarea modului lor de comportare. În acest scop este important să stabilim toate caracteristicile ce se referă la personalitatea lui, care include indicii social-demografici și juridico-penali, rolul și poziția socială, calitățile morale, particularitățile psihologice.

În viziunea unor autori, acești indici pot fi grupați astfel:

1. atitudinea lui față de diverse valori sociale, față de obligațiile de muncă, față de proprietate în condițiile formării noilor relații economice;

2. caracterul și valoarea economică a cerințelor și intereselor persoanei, precum și a tendințelor și metodelor de satisfacere a acestora (legale, ilegale, criminale);

3. autojustificarea faptului că activitatea criminală este utilă pentru interesele sale personale și obținerea unei surse de venit ocazională. [12, p.74].

Activitatea de cercetare criminologică a infracțiunii de provocare ilegală a avortului, precum și elaborarea programelor de prevenire, combatere a acestora are o importanță practică majoră, din perspectiva ajustării nemijlocite a legislației penale din materie și elaborării programelor pe termen lung și scurt ale activității organelor de ocrotire a normelor de drept în sensul respectiv. Cercetarea criminologică a fenomenului acestei infracțiuni va continua să prezinte un interes deosebit pentru doctrina dreptului în general, dar și pentru practica activității organelor de urmărire penală și instanțelor de judecată în materia cercetării și combaterii acestor infracțiuni.

Pentru identificarea persoanelor predispuse de a comite asemenea gen de infracțiune sau de a accepta propunerea femeilor însărcinate să întrerupă cursul sarcinii în condiții de ilegalitate, angajații organelor de drept folosesc diverse posibilități disponibile – ajutorul acordat de către administrația publică locală din localitate, convorbirile cu cetățenii, informațiile parvenite din partea medicilor ginecologi-obstetricieni sau medicilor de familie, rezultatele obținute în urma efectuării măsurilor de studiere a circumstanțelor care au favorizat săvârșirea infracțiunilor cercetate, studierea categoriilor de persoane care comit fapte ilicite, sau a celor care au abuzat de situația de serviciu în atingerea scopurilor infracționale.

Eficacitatea activității de prevenire individuală a infracțiunii de provocare ilegală a avortului presupune:

- studierea persoanei predispuse de comitere acestui tip de infracțiune;
- pronosticarea comportamentului ilicit al persoanei;
- determinarea setului de acțiuni necesare pentru exercitarea influenței educative în privința persoanei supuse profilaxiei sau a celor care îl înconjoară.

Urmărind scopul reeducării persoanei, angajații organelor de drept utilizează următoarele categorii de acțiuni:

- măsuri de convingere;
- măsuri de constrângere.

Măsurile de convingere pot fi efectuate nemijlocit de către angajații organelor de drept, precum și prin atragerea la realizarea acestora a altor persoane care se bucură de încrederea persoanei supuse profilaxiei. Necesitatea aplicării măsurilor de constrângere apare în situațiile în care activitatea educativă nu aduce rezultate pozitive, iar faptele persoanei supuse profilaxiei sunt ilicite și prezintă temeii pentru aplicarea măsurilor de reprimare (disciplinare, contravenționale).

Astfel de discuții de convingere de a renunța benevol la intenția de a comite infracțiunea de provocare ilegală a avortului se va aplica după studierea prealabilă a personalității și numai în privința persoanelor ale căror intenții criminale sunt generate diverse situații din viață: dispune de studii medicale, a fost privată de dreptul de a practica medicina, practică medicina tradițională, dispune de cunoștințele din domeniul medicinei, și altele.

Măsura citată se întreprinde în mod selective și individual, în strânsă colaborare a funcționarilor Poliției cu colectivele de muncă, pedagogice, lucrătorii instituțiilor medicale, membrii familiilor și alți cetățeni ce pot influența pozitiv persoanelor supuse profilaxiei. Complexul de acțiuni aplicate în acest scop v-a conține măsuri de instruire, orientate spre educarea juridică a persoanelor predispuse de a comite infracțiunea de provocare ilegală a avortului, cunoașterea legilor privind protejarea drepturilor la viață și sănătate, formarea convingerilor necesare pentru respectarea lor [13, p.213] și nu în ultimul rind de acordare a asistenței în soluționarea problemelor apărute, după caz și măsuri de constrângere.

Este important de menționat, că procesul de reducerea persoanelor care sunt predispuse de a comite infracțiunea de provocare ilegală a avortului este foarte complicat care poate dura o perioadă de timp mai mult sau mai puțin îndelungată, subiecții antrenați în această activitate vizitează persoana supusă profilaxiei la domiciliu, fac cunoștință cu membrii familiei, cu colegii de lucru și de studii, familiarizându-se cu toate circumstanțele ce prezintă interes.

În funcție de caz, pentru reeducarea persoanelor în cauză se aplică diferite metode cum ar fi: explicarea normelor de conduită în societate și urmările care survin în urma provocării ilegale a avortului, consecințele care pot surveni asupra sănătății, sănătății repro-

ductive și chiar vieții femeii însărcinate, convorbiri, schimb de opinii în problemele importante pentru formarea personalității, discuții pe marginea conținutului valorilor creștine, chiar și din BIBLIE.

În concluzii putem menționa că activitatea de prevenire individuală a infracțiunii de provocare ilegală este indiscutabil strict necesară de întreprins de către toate subdiviziunile statului în limita competențelor funcționale deoarece afectează direct sănătatea populației Republicii Moldova. Sănătatea, mai întâi de toate, se caracterizează prin sănătatea persoanelor de vîrstă fertilă și capacitatea lor de reproducere a urmașilor săi. Anume această condiție obligatorie de dezvoltare a societății umane este condiționată de necesitatea evidențierii unei componente a sănătății omului – înțeleasă sub denumirea de „sănătatea reproductivă”.

Bibliografie

1. Mihail Birgău, Criminologie, Chișinău, Ed. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2005, 343 p.
2. Gherghe Gladchi, Victimologie, Chișinău 2013 Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău 2014, 294 p.
3. Iurie Larii., Criminologie Volumul I., Chișinău: Elena V.I., 2004., 152 p.
4. Igor A. Ciobanu, Criminologie, Chișinău: Tipogr. Centrală, 2011., 560 p.
5. M. Bârgău, Criminologie (partea generală) Manual pentru facultatea de drept. Volumul I. – Chișinău : Editura „Elena V.I.”, 2005, 357 p.
6. А.П.Севрюков, Хищение имущества: криминолоаические и уооловно-правовые аспекты, Москва, Экзамен, 2004, 352 p.
7. Ривман Д.В. Криминоальная виктимология. Санкт-Петербург: Ed:Питер, 2002, 305 p.
8. Ionel Lulu Groza, Vasile Astrărăstoae, Introducere în medicină legală pentru juriști, Ed. C.H. Beck, București 2007, 279 p.
9. Gh. Paladi, Olga Cernetechi; Bazele obstetricii fiziologice, Chișinău: CEP Medicina, 2006, 560 p.
10. Natalia Drugescu, Medicină Legală: curs pentru studenți, București, Ed. Printech 2001, 209 p.
11. Urmările avortului, Vitalii Mereuțanu, <http://www.ortodoxia.md/2009/09/urmările-avortului/> (vizualizat la data de 18.01.2018)
12. M. Birgău, Criminologie (partea specială) Manual pentru facultatea de drept. Volumul II – Chișinău : Editura „Elena V.I.”, 2005. 344 p.
13. Gheorghe Gladchi, Victimologia și prevenirea infracțiunilor, Chișinău, Acad.”Ștefan cel Mare” a MAI al RM , 2004, 312 p.